

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
(назва навчального підрозділу)

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: Фінансове право

на тему:

Правовий режим оподаткування підприємств в Україні: проблеми та перспективи

Студента
курсу
групи
напряму підготовки (спеціальності)
Керівник:

Оцінка:
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

2026 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	6
1.1. Поняття та сутність оподаткування підприємств.....	6
1.2. Загальна характеристика правового режиму оподаткування підприємств в Україні	9
1.3. Основні нормативно-правові акти, що регулюють оподаткування підприємств.....	14
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	17
2.1. Недоліки та суперечності в чинному податковому законодавстві	17
2.2. Вплив податкових змін на підприємницьку діяльність	23
2.3. Корупційні ризики в сфері оподаткування підприємств	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	35
3.1. Реформи в системі оподаткування підприємств в Україні	35
3.2. Реформа податкового адміністрування	38
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Правовий режим оподаткування підприємств є одним із ключових елементів економічної системи будь-якої держави, оскільки він безпосередньо впливає на розвиток бізнесу, забезпечення стабільності бюджетних надходжень та стимулювання економічної активності. В Україні, в умовах постійних змін економічної ситуації, важливим завданням є ефективне управління податковою системою, що сприяє розвитку підприємств і забезпечує збалансовану податкову політику.

Система оподаткування в Україні є надзвичайно складною і включає в себе численні податки, збори та платежі, що обумовлено постійними змінами в законодавстві, реформами в податковій сфері та вимогами міжнародних стандартів. Підприємства, на яких покладається основне навантаження щодо сплати податків, стикаються з численними проблемами: від високої податкової ставки до складності адміністрування податків, що безпосередньо впливає на ефективність ведення бізнесу.

Однак попри наявні проблеми, питання оподаткування підприємств в Україні також має значний потенціал для вдосконалення та розвитку. Правильне та ефективне реформування податкової системи може не лише забезпечити стабільні надходження до бюджету, а й створити сприятливі умови для розвитку підприємництва, залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання.

Актуальність теми курсової роботи полягає в тому, що проблема оптимізації правового режиму оподаткування підприємств є однією з найбільш обговорюваних у сучасному економічному середовищі України. Реформи в податковій сфері, а також вимоги до прозорості та ефективності податкових процедур залишаються важливими аспектами розвитку національної

економіки. Водночас, необхідність удосконалення податкової системи є гострою в умовах глобалізації та інтеграції України в міжнародну економіку.

На сьогоднішній день відсутність єдиного підходу до оподаткування підприємств, а також складність та недосконалість податкового законодавства, створюють перешкоди для стабільного та ефективного розвитку бізнесу в Україні. Тому важливо вивчити наявні проблеми правового регулювання оподаткування, а також можливі перспективи та шляхи їх вирішення, що дозволить створити більш сприятливі умови для підприємницької діяльності та економічного зростання країни.

Таким чином, дослідження правового режиму оподаткування підприємств в Україні, аналіз існуючих проблем та розробка рекомендацій щодо їх вирішення має велике теоретичне і практичне значення для розвитку податкової політики, стабільності економіки та підтримки підприємництва в Україні.

Метою курсової роботи є всебічне дослідження правового режиму оподаткування підприємств в Україні, аналіз основних проблем, які виникають у процесі реалізації податкової політики, а також визначення перспектив розвитку податкової системи для забезпечення ефективного функціонування підприємств та сприяння економічному зростанню країни.

Завдання курсової роботи:

1. Проаналізувати правовий режим оподаткування підприємств в Україні та основні принципи податкової політики.

2. Оцінити ефективність податкової системи України на прикладі основних податків та зборів, які сплачують підприємства.

3. Визначити основні проблеми, з якими стикаються підприємства у процесі оподаткування, зокрема складність адміністрування податків, їх висока ставка, а також податкові спори.

4.Дослідити міжнародний досвід щодо ефективних моделей оподаткування підприємств.

5.Розробити рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання податкової системи та механізмів оподаткування підприємств в Україні.

Предметом дослідження є правовий режим оподаткування підприємств в Україні, а саме – система податків та зборів, що застосовуються до підприємств, а також взаємодія підприємств з органами податкової служби.

Об'єктом дослідження є підприємства в Україні та їх взаємодія з податковими органами у рамках чинної податкової системи, а також правові норми, що регулюють оподаткування підприємств, включаючи податкове законодавство, податкові механізми та процедури адміністрування податків.

Методологія дослідження. У курсовій роботі використано комплекс методів наукового дослідження, серед яких аналіз та синтез для вивчення податкового законодавства, порівняльно-правовий метод для оцінки міжнародного досвіду оподаткування, а також методи абстракції та конкретизації для визначення ключових проблем у правовому регулюванні оподаткування підприємств в Україні. Окрім того, застосовуються методи системного аналізу для вивчення взаємодії підприємств з податковими органами та оцінки ефективності діючої податкової системи.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається з вступу, основної частини, яка включає три розділи, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

1.1. Поняття та сутність оподаткування підприємств

Оподаткування підприємств є важливим інструментом не лише для поповнення державного бюджету, але й для регулювання економічних процесів на макро- та мікрорівнях. Це складна система, яка включає в себе ряд основних категорій, що визначають правовий режим оподаткування підприємств. До основних категорій можна віднести: податки, податкові збори, податкові пільги, податкові ставки, податкове адміністрування та податкові інспекції.

Податки — це обов'язкові платежі, що сплачуються підприємствами до державного бюджету. В Україні підприємства зобов'язані сплачувати різні види податків залежно від своєї діяльності та юридичного статусу. Загалом податки поділяються на прямі (наприклад, податок на прибуток підприємств, податок на майно) та непрямі (наприклад, податок на додану вартість — ПДВ, акцизний збір). Прямі податки стосуються безпосередньо фінансових результатів діяльності підприємства, тоді як непрямі стосуються споживання товарів і послуг [1, с. 45].

Податкові збори — це також обов'язкові платежі, але на відміну від податків вони встановлюються для фінансування спеціальних потреб. Збори можуть стосуватися певних галузей чи специфічних заходів, наприклад, екологічні збори або збори за користування природними ресурсами. Податкові збори можуть мати цільове призначення і спрямовуватись на фінансування конкретних програм чи потреб [1, с. 47].

Податкові пільги — це особливі умови оподаткування, які надаються підприємствам для стимулювання певних видів діяльності або підтримки

соціально значущих проектів. В Україні податкові пільги можуть надаватись для розвитку малих і середніх підприємств, інноваційних проектів, а також для підприємств, що працюють у сфері соціальних послуг чи охорони навколишнього середовища. Вони можуть бути у вигляді знижок на податки або звільнення від певних податкових зобов'язань [1, с. 49].

Податкові ставки — це розміри податкових ставок, які визначаються державою для кожного виду податку. Податкові ставки можуть бути фіксованими або прогресивними. Наприклад, для податку на прибуток підприємств встановлена єдина ставка, тоді як для ПДВ ставка може варіюватись залежно від типу товару чи послуги. Окрім того, ставки можуть змінюватись залежно від регіональних особливостей чи в рамках податкових реформ [1, с. 51].

Податкове адміністрування — це система заходів, що включає організацію процесу збору податків, перевірку правильності їх сплати, а також надання підприємствам консультацій і підтримки з податкових питань. В Україні за адміністрування податків відповідають податкові органи, до яких належать Державна податкова служба та її територіальні підрозділи [1, с. 53].

Податкові інспекції — це органи, які здійснюють контроль за виконанням податкових зобов'язань підприємствами, проводить податкові перевірки, а також стягнення податкових платежів у разі несплати або недоплати. Інспекції мають право проводити перевірки діяльності підприємства щодо правильності нарахування і сплати податків, а також вживають заходів до порушників податкового законодавства [1, с. 56].

Фіскальна функція є основною і полягає в забезпеченні доходів державного бюджету. Податки є основним джерелом фінансування державних витрат, включаючи витрати на освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру, національну безпеку та інші важливі сфери. Від ефективності системи

оподаткування залежить, чи здатна держава забезпечити стабільне фінансування своїх потреб, зокрема під час економічних криз чи спадів. У той же час надмірне податкове навантаження може призвести до негативних економічних наслідків, зокрема до скорочення інвестицій та підприємницької активності [2, с. 67].

Регуляторна функція оподаткування полягає в тому, що податкові інструменти можуть регулювати економічну діяльність підприємств. За допомогою різних податкових ставок і механізмів держава може стимулювати або обмежувати певні види діяльності. Наприклад, надання податкових пільг для інноваційних технологій або екологічно чистих підприємств сприяє розвитку відповідних секторів економіки. Водночас високі податкові ставки на певні товари або послуги можуть знижувати попит на них, що впливає на ринок і бізнес [2, с. 70].

Перерозподільча функція податків полягає в тому, що через систему оподаткування держава здійснює перерозподіл доходів. Це особливо важливо для забезпечення соціальної справедливості в країні. Податкові системи часто передбачають прогресивне оподаткування, коли ставка податку зростає з збільшенням доходів. Це дозволяє зменшити соціальну нерівність, забезпечити фінансування соціальних програм, таких як пенсії, допомога малозабезпеченим верствам населення, розвиток соціальної інфраструктури [2, с. 73].

Стимулююча функція оподаткування спрямована на заохочення підприємницької діяльності та інвестицій. Податкові пільги та знижки можуть стати важливим інструментом для підтримки малого та середнього бізнесу, що є основою економіки України. Стимулювання інвестицій у національну економіку дозволяє створювати нові робочі місця, модернізувати виробничі потужності, підвищувати продуктивність праці. Податкова політика може

також заохочувати підприємства до використання нових технологій, зниження впливу на навколишнє середовище, що є важливим для сталого розвитку країни [2, с. 75].

Антикризова функція — це одна з нових ролей оподаткування в умовах глобалізації та економічної нестабільності. У разі економічних криз держава може застосовувати податкові пільги для підтримки підприємств, що опинились в скрутному становищі, або вводити тимчасові знижки на певні податки, щоб зберегти стабільність економіки і уникнути масових банкрутств. Така політика сприяє підтримці економічного балансу і запобігає різким коливанням у ринкових процесах [2, с. 78].

Оподаткування також відіграє важливу роль у формуванні інвестиційного клімату в країні. Висока податкова ставка та складність адміністрування податків можуть відлякувати потенційних інвесторів, тому податкова політика повинна бути прозорою та передбачуваною. У свою чергу, стабільна податкова система може стати фактором залучення іноземних інвестицій, що є важливим для економічного розвитку країни [2, с. 80].

1.2. Загальна характеристика правового режиму оподаткування підприємств в Україні

Система оподаткування підприємств в Україні є складною та багатогранною, що обумовлюється різноманітністю податків і зборів, які підприємства зобов'язані сплачувати залежно від характеру їх діяльності, правового статусу та розміру. Від правильної побудови цієї системи залежить не лише рівень надходжень до державного бюджету, але й загальний економічний клімат у країні. Податкова система України включає як прямі податки, що стягуються з доходів підприємств, так і непрямі, які покладаються

на споживчі товари та послуги. Серед основних видів податків і зборів, що стосуються підприємств, можна виділити наступні.

Податок на прибуток підприємств — один із основних видів податку, який сплачують підприємства в Україні. Він нараховується на чистий прибуток підприємства після вирахування витрат на ведення бізнесу. Ставка податку на прибуток підприємств в Україні наразі становить 18%. Для деяких категорій підприємств, зокрема для малих підприємств, є можливість застосування спрощеної системи оподаткування, яка передбачає знижену ставку або відсутність цього податку. Водночас, деякі підприємства мають пільги або звільнення від податку в рамках програм підтримки певних галузей, таких як інноваційні або екологічно чисті підприємства [4, с. 120].

Податок на додану вартість (ПДВ) є найбільш значущим непрямим податком в Україні. Ставка ПДВ складає 20%, знижена ставка — 7% для певних товарів, таких як лікарські засоби, продукти харчування та медичні вироби. ПДВ є податком, що накладається на додану вартість на кожному етапі виробництва та реалізації товарів і послуг. У разі експорту товарів ставка ПДВ може бути нульовою, що стимулює експортну діяльність. Підприємства, що мають дохід понад певний поріг, зобов'язані реєструватися як платники ПДВ [5, с. 138].

Єдиний податок — це спрощена система оподаткування для малих підприємств, що дозволяє зменшити адміністративні витрати та спростити процес нарахування податків. Підприємства, які обирають спрощену систему, сплачують єдиний податок, що заміщає кілька інших податків, таких як податок на прибуток, ПДВ і податки на доходи фізичних осіб. Ставка єдиного податку залежить від групи підприємця, розміру його доходу та виду діяльності. Така система дозволяє підприємцям зменшити податкове навантаження і знизити витрати на ведення бізнесу [4, с. 123].

Податок на майно підприємств — складається з кількох складових: податку на землю, податку на нерухоме майно та інших податків, пов'язаних з володінням майном. Ставки цих податків можуть варіюватися в залежності від місцевих органів влади, які мають право встановлювати ставки в межах, визначених законом. Податок на майно є важливим джерелом доходів місцевих бюджетів і сприяє розвитку інфраструктури на місцевому рівні [5, с. 141].

Акцизний податок стягується з підприємств, що займаються виробництвом або імпортом товарів, які підлягають акцизному оподаткуванню. Це включає алкогольні напої, тютюнові вироби, пальне та інші товари, які можуть бути шкідливими для здоров'я або довкілля. Ставки акцизного податку є фіксованими або залежними від кількості виробленого товару чи обсягу споживання. Однією з функцій акцизів є обмеження споживання шкідливих товарів, зокрема алкогольних напоїв і тютюну, через підвищення цін на ці товари [5, с. 144].

Збори та інші платежі є додатковими обов'язковими внесками, що сплачуються підприємствами в рамках конкретних видів діяльності. Це можуть бути екологічні збори, збори на розвиток інфраструктури, а також спеціальні податки для підприємств, що працюють у специфічних галузях (наприклад, транспортний збір або збір за використання природних ресурсів). Платежі також можуть бути цільовими, коли їх частина спрямовується на певні соціальні чи екологічні проекти [4, с. 148].

Таким чином, система оподаткування підприємств в Україні включає кілька основних податків, зборів і платежів, що мають різні ставки та правила нарахування. Важливою особливістю цієї системи є її динамічність, оскільки податкові ставки і норми можуть змінюватися залежно від економічної ситуації в країні. Система оподаткування має сприяти не лише наповненню бюджету, але й розвитку підприємництва та інвестиційного клімату.

Принципи оподаткування підприємств в Україні є основою для побудови ефективної податкової системи, яка забезпечує стабільність економічного середовища, заохочує підприємницьку активність та стимулює розвиток національної економіки. Від правильного застосування цих принципів залежить не тільки рівень доходів бюджету, але й загальний інвестиційний клімат, а також соціально-економічне становище в країні. Основні принципи оподаткування, закріплені в податковому законодавстві України, відповідають міжнародним стандартам і включають такі важливі аспекти:

Принцип законності. Всі податки, що стягуються з підприємств, повинні відповідати вимогам податкового законодавства України. Згідно з цим принципом, державні органи, що здійснюють оподаткування, зобов'язані діяти в межах встановлених законів і не можуть вимагати від платників податків більших або менших сум, ніж це передбачено законодавством. Принцип законності передбачає чіткість податкових норм, їх стабільність та прозорість. Це дозволяє підприємствам планувати свою діяльність і бути впевненими в стабільності податкового навантаження [6, с. 112].

Принцип справедливості. Податкова система має бути справедливою і рівною для всіх суб'єктів господарювання. Це означає, що підприємства, що працюють в однакових умовах, повинні сплачувати однакові податки, а податкове навантаження має пропорційно відповідати їх фінансовим можливостям. Принцип справедливості також передбачає, що податкові пільги або знижки мають надаватися лише тим підприємствам, які працюють у соціально або економічно важливих сферах, і не повинні створювати можливості для зловживань [6, с. 115].

Принцип стабільності податкової системи. Важливим принципом є стабільність податкової системи, що дозволяє підприємствам здійснювати планування своєї діяльності без постійних змін у податкових ставках і

правилах. Часті зміни в податковому законодавстві можуть призвести до невизначеності, що відлякує інвесторів і знижує рівень економічної активності. Водночас стабільність не означає застарілість податкових норм — податкова система повинна бути адаптована до нових економічних умов та викликів. Це дозволяє зберігати баланс між фіскальними потребами держави і розвитком підприємництва [7, с. 82].

Принцип доступності та простоти. Податкове законодавство повинно бути зрозумілим і доступним для підприємств усіх розмірів. Простота у веденні податкових справ, зокрема зниження адміністративних бар'єрів та мінімізація бюрократичних процедур, дозволяє зменшити витрати часу та ресурсів підприємців на виконання податкових обов'язків. Це сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, оскільки саме ці підприємства часто стикаються з труднощами при виконанні податкових вимог. Простота та зрозумілість податкових норм дозволяють підприємствам ефективно планувати свої витрати та уникати помилок, які можуть призвести до штрафів і санкцій [7, с. 85].

Принцип економічної ефективності. Податкова система повинна бути економічно ефективною, що означає, що податки не повинні перевантажувати підприємства та стримувати їхню діяльність. Принцип ефективності передбачає, що податки не повинні бути настільки високими, щоб вони відлякували інвесторів або призводили до зменшення економічної активності в окремих галузях. Водночас податки повинні бути достатніми для забезпечення фінансування необхідних державних витрат і соціальних програм [6, с. 118].

Принцип прозорості. Податкові правила повинні бути чіткими і прозорими, що дозволяє платникам податків легко зрозуміти, які податки вони зобов'язані сплачувати, в яких розмірах і як саме здійснюється їх

адміністрування. Прозорість також включає доступність інформації щодо використання зібраних податків. Це дозволяє зменшити рівень корупції та підвищити довіру до податкових органів. Принцип прозорості забезпечує справедливість та довіру до податкової системи, що сприяє більшій податковій дисципліні серед підприємств [7, с. 120].

1.3. Основні нормативно-правові акти, що регулюють оподаткування підприємств

Податковий кодекс України (ПКУ) є основним нормативно-правовим актом, що регулює податкові відносини між державою та платниками податків, включаючи підприємства. Він визначає основи податкової системи України, права та обов'язки платників податків, механізм адміністрування податків та зборів, а також процедури контролю за виконанням податкових зобов'язань. Податковий кодекс є важливим інструментом для забезпечення стабільності та ефективності податкової системи країни.

Основні положення Податкового кодексу України. Податковий кодекс України був прийнятий у 2010 році та вступив у силу 1 січня 2011 року. Він складається з чотирьох книг: загальні положення, податки і збори, адміністрування податків і зборів, і відповідальність за порушення податкового законодавства. Кодекс регулює питання, пов'язані з нарахуванням, сплатою та контролем податків і зборів, а також визначає механізми заохочення і відповідальності за порушення податкових норм. Всі положення Податкового кодексу орієнтовані на забезпечення ефективного функціонування податкової системи, підтримання її стабільності та передбачуваності для платників податків [8, с. 97].

Податковий кодекс України є важливим документом для функціонування податкової системи, оскільки він не тільки визначає порядок нарахування та сплати податків, а й встановлює правові основи для діяльності податкових органів. Застосування Податкового кодексу дозволяє створити стабільну і передбачувану податкову систему, яка є важливою умовою для економічного розвитку країни та підтримки здорового бізнес-середовища.

Крім Податкового кодексу України, система податкового регулювання підприємств в Україні включає велику кількість інших нормативно-правових актів, які визначають конкретні правила оподаткування, зокрема для окремих видів діяльності чи для певних категорій платників податків. Крім того, важливим компонентом є міжнародні угоди, які мають прямий вплив на податкову політику України та забезпечують узгодженість з міжнародними стандартами. Усі ці нормативні акти створюють правову базу для належного функціонування податкової системи та забезпечення ефективного контролю за податковими зобов'язаннями.

Законодавчі та підзаконні акти України. Крім Податкового кодексу, важливими джерелами податкового законодавства є численні закони та підзаконні акти, які регулюють окремі аспекти оподаткування. Наприклад, Закон України "Про державний бюджет України" визначає на рік прогнозовані доходи та витрати державного бюджету, зокрема податкові надходження. Також важливим нормативно-правовим актом є Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", який визначає механізми оподаткування фінансових установ. Підзаконні акти, як-то постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів та податкової служби, уточнюють правила застосування податкових норм, встановлюють деталі адміністрування податків і визначають процедури подачі податкових декларацій [9, с. 92].

Міжнародні угоди та договори. Україна є учасником багатьох міжнародних угод, які прямо впливають на оподаткування підприємств, особливо в контексті запобігання подвійного оподаткування та боротьби з ухиленням від сплати податків. Зокрема, Міжурядова угода про уникнення подвійного оподаткування і запобігання ухиленню від сплати податків на доходи та капітал є важливим інструментом, який забезпечує стабільність для міжнародного бізнесу та інвесторів, що працюють в Україні[10, с. 134].

Угода про співпрацю з Європейським Союзом. Особливо важливим для підприємств України є набуття досвіду і впровадження міжнародних стандартів оподаткування через угоди з міжнародними економічними організаціями, такими як Європейський Союз. Зокрема, Асоціація України з Європейським Союзом передбачає впровадження в Україні стандартів податкового адміністрування, сприяє гармонізації національного податкового законодавства з європейськими нормами. Це включає боротьбу з відмиванням коштів, запобігання ухиленню від сплати податків, а також створення умов для легалізації бізнесу і покращення інвестиційного клімату[10, с. 138].

Міжнародні стандарти та інші нормативно-правові акти. Крім двосторонніх угод, міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), розробляють міжнародні стандарти, які служать орієнтирами для національних податкових систем. Зокрема, принципи та рекомендації ОЕСР щодо боротьби з ухиленням від сплати податків, а також боротьби з використанням податкових гаваней, суттєво впливають на українське податкове законодавство. Україна активно працює над імплементацією цих стандартів для забезпечення відповідності міжнародним вимогам щодо корпоративного податкового оподаткування [9, с. 97].

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

2.1. Недоліки та суперечності в чинному податковому законодавстві

Адміністрування податків є одним із ключових елементів ефективної податкової системи будь-якої країни. В Україні, попри наявність сучасного податкового законодавства, адміністративне управління податковими надходженнями та контроль за виконанням податкових зобов'язань продовжують залишатися проблемними. Проблеми адміністрування податків виникають через низку факторів, таких як недостатня автоматизація процесів, корупція, складність податкового законодавства та невідповідність інфраструктури податкових органів сучасним вимогам бізнесу.

Корупція та неефективність податкових органів. Однією з головних проблем, що ускладнює адміністрування податків в Україні, є корупція в податкових органах. Незважаючи на численні спроби реформувати систему, в країні все ще існують випадки вимагання хабарів з боку податкових інспекторів за «закриття очей» на порушення з боку підприємців. Це створює несприятливі умови для добросовісних платників податків і знижує ефективність адміністрування податків. Крім того, нестабільність та зміни в податковому законодавстві створюють додаткове навантаження на податкові органи, що часто призводить до недоотримання бюджетних надходжень [11, с. 102].

Складність та непередбачуваність податкового законодавства. Нерідко українські підприємства стикаються з проблемами через складність та численні зміни в податковому законодавстві. Підприємці часто скаржаться на неясність і непрозорість норм, що ускладнює розуміння їхніх податкових зобов'язань. Крім того, зміни в податкових ставках та правилах часто

відбуваються без достатнього попереднього роз'яснення, що призводить до правової невизначеності. Для адміністрування податків це є серйозною проблемою, оскільки податкові органи не завжди встигають оперативно адаптувати свої методи роботи до нових норм, що призводить до невірного нарахування податків та збільшення кількості помилок у звітності підприємств [11, с. 105].

Недостатня автоматизація процесів. У системі адміністрування податків в Україні все ще є суттєві проблеми з автоматизацією процесів збору та обробки податкової інформації. Хоча в останні роки були зроблені певні кроки до автоматизації, зокрема через електронне подання податкових декларацій, система залишається частково застарілою і не повністю інтегрованою в єдину інформаційну мережу. Багато процесів, таких як перевірки, нарахування штрафів або звірка даних, досі проводяться вручну. Це створює численні можливості для помилок та зловживань. Невідповідність інфраструктури податкових органів сучасним вимогам бізнесу призводить до значних витрат часу та ресурсів як для підприємств, так і для самих податкових органів [12, с. 115].

Неузгодженість податкових норм з реальними умовами ведення бізнесу. Існує певний розрив між теоретичними вимогами податкового законодавства і реальними умовами ведення бізнесу в Україні. Багато підприємств стикаються з проблемами при застосуванні норм законодавства, особливо щодо малих та середніх підприємств, для яких податкові вимоги є занадто складними або непідйомними. Наприклад, незрозумілі процедури нарахування податків на фонд заробітної плати, необхідність здійснювати численні звітності в різні інстанції, відсутність чітких норм щодо спеціальних податкових режимів — усе це додає додаткове навантаження на підприємства і ускладнює їхню діяльність [12, с. 120].

Проблеми у взаємодії між податковими органами та платниками податків. Взаємодія між підприємцями та податковими органами часто буває непрозорою і неефективною. Хоча в Україні існує система електронних сервісів для подання податкових декларацій, на практиці підприємці часто стикаються з проблемами при подачі звітності або в разі нарахування штрафів. Проблеми виникають також через непоінформованість платників податків щодо змін у законодавстві. Це підвищує рівень непорозумінь та конфліктів між підприємцями та податковими органами, що значно ускладнює адміністрування податків і призводить до зниження рівня податкової дисципліни [12, с. 123].

Невідповідність податкової інфраструктури вимогам бізнесу. В Україні система податкового адміністрування потребує глибокої модернізації з огляду на швидке зростання цифровізації бізнес-процесів. Наприклад, обробка інформації про підприємства, автоматизація податкових перевірок і податкового моніторингу має відповідати сучасним вимогам і тенденціям розвитку світової економіки. Проблеми, що виникають через низький рівень комп'ютеризації та автоматизації процесів, стають все більш актуальними для підприємств, які використовують новітні технології для ведення бізнесу [11, с. 128].

Таким чином, проблеми з адмініструванням податків в Україні вимагають комплексного підходу до реформування податкової системи. Це включає як вдосконалення законодавчої бази, так і модернізацію податкової інфраструктури, а також боротьбу з корупцією та підвищення рівня автоматизації. Лише за таких умов можна досягти ефективного функціонування податкової системи і забезпечити її відповідність сучасним економічним вимогам.

Неузгодженість податкового законодавства є однією з найбільших проблем у функціонуванні податкової системи України. Вона проявляється у численних суперечностях між окремими нормами, що ускладнює їх застосування на практиці, і створює правову невизначеність для підприємств. Подібні неузгодженості призводять до непорозумінь між платниками податків та податковими органами, а також створюють можливості для зловживань і корупційних практик. Для вирішення цієї проблеми необхідно проводити системні реформи та забезпечувати узгодженість податкових норм як між собою, так і з іншими галузями законодавства.

Суперечності між податковими та іншими правовими актами. Одна з головних причин неузгодженості податкового законодавства — це суперечності між Податковим кодексом України та іншими правовими актами. Зокрема, положення Податкового кодексу не завжди відповідають вимогам інших законів, таких як закони про фінансове регулювання, трудове законодавство, або закони, що регулюють спеціальні режими оподаткування для окремих галузей. Наприклад, існують ситуації, коли норми Податкового кодексу суперечать положенням законодавства, що регулює трудові відносини, зокрема в частині нарахування податків на заробітну плату та соціальні виплати. Це може призводити до правових колізій і ускладнювати застосування законодавства на практиці [13, с. 112].

Протиріччя між податковими нормами. Однією з найбільших проблем є суперечності всередині самого Податкового кодексу. Зокрема, це стосується взаємодії між різними податковими режимами, такими як загальний та спрощений режим оподаткування, а також визначення податкових ставок для різних видів діяльності. Невідповідність між нормами, що регулюють спрощену систему оподаткування для малих підприємств і положеннями, які стосуються більш великих компаній, часто створює правову невизначеність

для платників податків. Наприклад, існують ситуації, коли підприємства не можуть визначити, який саме режим оподаткування їм слід обрати в залежності від ряду факторів, таких як розмір доходів, кількість працівників або вид діяльності [13, с. 115].

Неузгодженість між податковими пільгами та іншими програмами підтримки бізнесу. Інша проблема узгодженості податкового законодавства полягає в тому, що окремі податкові пільги і преференції, які передбачені для конкретних видів бізнесу або галузей, не завжди відповідають вимогам інших програм підтримки підприємництва. Наприклад, державні програми підтримки інноваційних технологій або екологічно чистих виробництв можуть надавати пільги на оплату податків, які не завжди узгоджуються з вимогами Податкового кодексу. В результаті підприємства, що намагаються скористатися пільгами, часто стикаються з проблемами при реалізації цих програм, оскільки податкові органи можуть трактувати норми законодавства по-різному [13, с. 118].

Неузгодженість між місцевими і національними податковими нормами. В Україні місцеві органи влади мають певні повноваження для встановлення місцевих податків та зборів. Однак у багатьох випадках між місцевими нормами та національним податковим законодавством виникають суперечності. Це стосується як визначення ставок податків, так і процедур їх адміністрування. Наприклад, ставки земельного податку можуть варіюватися в залежності від місцевих органів влади, що ускладнює для підприємців правильне обчислення своїх податкових зобов'язань. Крім того, несоціальність чи надмірна складність процедур збору місцевих податків часто призводить до додаткових витрат для підприємств [13, с. 120].

Труднощі у правовому забезпеченні застосування податкових норм. Узгодженість податкового законодавства також проявляється у правовому

забезпеченні його застосування. В Україні не завжди існують чіткі правові механізми для вирішення суперечностей між платниками податків і податковими органами. Іноді податкові органи застосовують податкові норми не так, як це передбачено законодавством, що призводить до численних скарг з боку підприємств. Недосконалість механізмів судового захисту та неясність у визначенні процедур для оскарження податкових рішень можуть сприяти зростанню правової невизначеності та недовіри до податкової системи [13, с. 125].

Проблеми з впровадженням європейських стандартів. З набуттям чинності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом з'явилися нові вимоги до податкового законодавства країни. Проте процес імплементації європейських стандартів у національне законодавство йде повільно, і багато положень національних норм все ще не відповідають європейським вимогам.

Це стосується, зокрема, процедур сплати податків, обміну податковою інформацією та боротьби з ухиленням від сплати податків. Невідповідність українського податкового законодавства європейським нормам створює труднощі для бізнесу, особливо для підприємств, які мають міжнародні операції [13, с. 130].

Отже, неузгодженість податкового законодавства в Україні є серйозною проблемою, що впливає на ефективність податкової системи. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, який включає гармонізацію норм як в межах національного законодавства, так і з міжнародними стандартами, що забезпечить створення стабільного і передбачуваного податкового середовища для підприємств.

2.2. Вплив податкових змін на підприємницьку діяльність

Однією з найбільших проблем, з якими стикаються підприємства в Україні, є постійне підвищення податкового навантаження. Зростання податкових ставок, запровадження нових податків і зборів, а також зміни в умовах оподаткування підприємств є важливими факторами, що безпосередньо впливають на фінансове становище бізнесу та його конкурентоспроможність. Податкове навантаження на підприємства має як позитивний, так і негативний вплив на економіку, однак у більшості випадків збільшення податків ускладнює ведення бізнесу, знижує його ефективність і сприяє скороченню інвестиційної активності.

Зростання ставок податків. Підвищення ставок основних податків, таких як податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ), акцизні збори, є одним з найбільш очевидних способів підвищення податкового навантаження. Зі зміною економічних умов, уряд може вдаватися до підвищення ставок податків для забезпечення стабільних надходжень до бюджету. Однак подібні зміни мають негативний вплив на підприємства, оскільки вони змушені збільшувати витрати на сплату податків, що, у свою чергу, веде до зменшення чистого прибутку та зниження інвестиційних можливостей. Це, в свою чергу, може призвести до скорочення робочих місць, зниження заробітних плат та зменшення виробничих потужностей. Високі податкові ставки є особливо проблематичними для малих і середніх підприємств, які мають обмежені фінансові ресурси і не можуть дозволити собі великі витрати на сплату податків [14, с. 122].

Запровадження нових податків та зборів. Крім підвищення ставок існуючих податків, важливим фактором є введення нових податків і зборів. Наприклад, введення екологічних податків або податків на розкіш, незважаючи

на свою соціальну спрямованість, може призвести до додаткового навантаження на підприємства, які змушені пристосовуватися до нових вимог і адаптувати свою діяльність до змін у податковому середовищі. Впровадження нових податків може бути економічно обґрунтованим, однак часто такі зміни призводять до незрозумілості для підприємств і нестабільності в плануванні бізнес-стратегій. Це може сприяти зменшенню довіри бізнесу до податкової системи і навіть до скорочення обсягів виробництва в найбільш постраждалих секторах економіки [14, с. 125].

Наслідки для інвестиційної привабливості. Одним з найважливіших аспектів, на які впливає підвищення податкового навантаження, є інвестиційна привабливість країни. Підвищення податків і зборів може зменшити привабливість України як місця для інвестицій, особливо для міжнародних компаній, які планують розширення свого бізнесу. Високий рівень податкового навантаження на підприємства може призвести до того, що інвестори обиратимуть країни з більш сприятливими умовами для ведення бізнесу. Це, у свою чергу, знижує кількість нових інвестиційних проєктів, що негативно позначається на економічному розвитку і створенні нових робочих місць. Низька інвестиційна активність може також призвести до відставання в розвитку інфраструктури та технологічних інновацій [14, с. 128].

Вплив на підприємства малих та середніх розмірів. Підвищення податкового навантаження найбільше позначається на малих та середніх підприємствах, оскільки вони, як правило, не мають достатньо великих фінансових ресурсів, щоб компенсувати додаткові витрати на податки. Зі збільшенням податкових ставок багато малих підприємств змушені переглядати свою бізнес-стратегію, скорочувати виробничі витрати або навіть звільняти працівників. Часто такі підприємства, особливо в умовах економічної нестабільності, виявляються нездатними забезпечити стійкий

рівень прибутковості і стикаються з необхідністю скорочення обсягів своєї діяльності, що може призвести до їх банкрутства. Враховуючи, що малі підприємства є важливим сектором економіки, їхній вихід з ринку може негативно позначитись на зайнятості та розвитку регіональних економік [14, с. 130].

Зниження конкурентоспроможності підприємств. Підвищення податкового навантаження може також впливати на конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках. В умовах високих податків підприємства змушені збільшувати свої витрати, що, у свою чергу, призводить до підвищення цін на продукцію та послуги. Це зменшує конкурентоспроможність українських товарів і послуг на зовнішніх ринках, особливо на тлі країн з низьким рівнем податкового навантаження. Висока податкова ставка може також призвести до збільшення тіньової економіки, оскільки підприємства намагаються уникнути сплати податків через ухилення від їх сплати або виведення бізнесу в офшорні зони [14, с. 132].

Ризики для бізнес-планування. Підвищення податкового навантаження створює додаткові ризики для довгострокового бізнес-планування. Підприємства, що намагаються спрогнозувати свої витрати, часто не можуть точно передбачити зміни в податковому законодавстві. Це ускладнює їхню здатність планувати інвестиції, обсяг виробництва та розширення бізнесу. Водночас, підприємства змушені постійно коригувати свої фінансові стратегії для того, щоб компенсувати зростаючі витрати на податки, що знижує їхню здатність до інновацій і розвитку.

Отже, підвищення податкового навантаження є серйозним фактором, що впливає на ефективність діяльності підприємств в Україні. Воно має як короткострокові, так і довгострокові наслідки, зокрема, для інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та стабільності бізнесу. Зважаючи на

це, важливо проводити реформи в податковій системі, які дозволять збалансувати інтереси держави та підприємців, знижуючи податкове навантаження і створюючи сприятливі умови для розвитку підприємництва.

Малий і середній бізнес (МСБ) є основою економіки будь-якої країни, включаючи Україну. Це найбільш гнучкий сектор економіки, здатний швидко адаптуватися до змін ринкових умов, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку регіональних економік. Однак за останні роки малий та середній бізнес в Україні стикається з численними проблемами, пов'язаними з підвищенням податкового навантаження, погіршенням умов ведення бізнесу та нестабільністю економічної ситуації. Зміни в податковій політиці, складні процедури адміністрування податків, а також інші фактори створюють серйозні труднощі для підприємців і можуть призвести до скорочення їхньої діяльності або навіть до банкрутства.

Зростання податкового навантаження. Однією з головних причин, що спричиняє погіршення умов для малого та середнього бізнесу, є постійне зростання податкового навантаження. Підвищення ставок податків, запровадження нових податкових зобов'язань та збільшення адміністративних витрат ускладнюють діяльність підприємців. Зокрема, малий та середній бізнес, який часто не має достатньо ресурсів для ефективного планування податкових зобов'язань і звітності, страждає від підвищених витрат на адміністрування податків і ведення бухгалтерії. Це призводить до зменшення чистого прибутку і знижує мотивацію для розширення бізнесу. Крім того, складність у податкових правилах часто призводить до правових невизначеностей, що збільшує ризики для малих і середніх підприємств [15, с. 137].

Нерівність умов для великих і малих підприємств. У контексті податкової політики важливим аспектом є відсутність рівних умов для великих і малих

підприємств. Великі компанії часто мають можливість забезпечити собі сприятливі умови для ведення бізнесу, завдяки наявності внутрішніх юристів і бухгалтерів, а також завдяки використанню механізмів оптимізації податкових зобов'язань. Малі підприємства, в свою чергу, не мають таких ресурсів і змушені виконувати ті ж самі податкові зобов'язання, але з набагато більшими труднощами. Це призводить до того, що малі підприємства часто не можуть конкурувати з великими корпораціями, які мають переваги в економії на масштабах, що погіршує їхню конкурентоспроможність на ринку [15, с. 140].

Проблеми з адмініструванням податків. Система адміністрування податків в Україні для малого та середнього бізнесу часто є складною та неефективною. Підприємці стикаються з численними труднощами в процесі подачі звітності, а також у процесі взаємодії з податковими органами. Наприклад, складність в подачі податкових декларацій, численні перевірки та штрафи за невірно подану звітність призводять до того, що підприємці часто вимушені витратити значні ресурси на адміністративні витрати. Окрім того, відсутність чітких правил для малих підприємств призводить до правових колізій і неоднозначних трактувань податкових норм. Це знижує ефективність бізнесу та створює додаткові витрати для підприємців [15, с. 143].

Збільшення вимог до бухгалтерської звітності та фінансової прозорості. З початком реформ в податковій сфері, а також у зв'язку з виконанням міжнародних зобов'язань України, малий та середній бізнес змушений виконувати складніші вимоги до фінансової звітності та прозорості бізнесу. Зокрема, введення нових стандартів звітності, вимог до ведення бухгалтерії та перевірок з боку податкових органів значно збільшило витрати підприємств на підтримку цих процедур. Малі підприємства, які не мають спеціалізованих відділів бухгалтерії, часто змушені наймати дорогих зовнішніх консультантів,

що створює додаткові фінансові навантаження. Це погіршує їхню фінансову ситуацію і знижує здатність до інвестування в розвиток [15, с. 146].

Проблеми з доступом до фінансування. Однією з основних проблем для малого та середнього бізнесу є обмежений доступ до фінансування. Банки та фінансові установи часто відмовляють малим підприємствам у наданні кредитів через високі ризики, які супроводжують їхню діяльність. Зміни в податковому законодавстві також можуть впливати на умови кредитування, підвищуючи вартість позик або зменшуючи доступні суми для фінансування. Це ускладнює для малих підприємств можливість розширення або модернізації своїх виробничих потужностей, що, в свою чергу, позначається на їхній конкурентоспроможності та здатності створювати нові робочі місця. Крім того, підвищення податкового навантаження може зменшити ліквідність підприємств, ускладнюючи їм доступ до оборотних коштів для фінансування поточної діяльності [15, с. 150].

Погіршення інвестиційної привабливості малого та середнього бізнесу. Підвищення податкового навантаження, складні адміністративні процедури та нестабільність податкового законодавства роблять Україну менш привабливою для інвесторів, зокрема для тих, хто хоче інвестувати в малий та середній бізнес. Підвищений рівень оподаткування, разом із бюрократичними бар'єрами, відлякує потенційних інвесторів, що призводить до скорочення інвестиційних потоків у сектор МСБ. У результаті цього малий і середній бізнес в Україні стикається з проблемами фінансування та розвитку, що підриває його здатність до розширення та створення нових робочих місць [15, с. 153].

2.3. Корупційні ризики в сфері оподаткування підприємств

«Тіньова» економіка в Україні є серйозною проблемою, і практика «тіньових» схем в оподаткуванні підприємств займає важливе місце в контексті корупційних ризиків. Високий рівень податкового навантаження, складність адміністративних процедур, а також неефективне податкове адміністрування сприяють розвитку таких схем. Підприємства, особливо малі та середні, часто вдаються до ухилення від податків, використовуючи різноманітні «тіньові» схеми, які порушують законодавство, але дозволяють зменшити податкові витрати.

Поняття «тіньових» схем в оподаткуванні. «Тіньові» схеми в оподаткуванні включають різноманітні методи ухилення від сплати податків або оптимізації податкових зобов'язань через застосування незаконних або малозрозумілих юридичних конструкцій. Сюди можна віднести фальсифікацію податкової звітності, використання фіктивних підприємств, маніпуляції з податковими пільгами або використання офшорних структур для виведення прибутку з-під оподаткування. Основною метою таких схем є зниження реальних податкових зобов'язань підприємств, що, в свою чергу, призводить до зменшення надходжень до державного бюджету. Згідно з дослідженнями, саме через застосування таких схем держава втрачає значну частину потенційних податкових надходжень [16, с. 105].

Основні «тіньові» схеми оподаткування. Однією з найпоширеніших «тіньових» схем є використання фіктивних підприємств для зменшення податкових зобов'язань. Підприємства, які фактично не ведуть господарської діяльності, надають «псевдо-послуги» або «псевдо-поставки» іншим підприємствам, що дозволяє останнім зменшувати свої податкові зобов'язання за допомогою завищених витрат. Такі схеми, як правило, включають в себе

операції з "підставними" підприємствами або компаніями-«прокладками», які створюються лише для здійснення «тіньових» операцій, що дозволяють «відмивати» гроші або ухилятися від податків [16, с. 110].

Ще однією поширеною схемою є використання офшорних компаній для перенесення бізнесу та доходів на території, де податкові ставки значно нижчі або навіть відсутні. Ця схема дозволяє підприємствам уникати оподаткування в Україні шляхом реєстрації компаній у країнах з лояльними податковими режимами. Через такі схеми, підприємства можуть практично повністю уникнути сплати податків на прибуток, ПДВ, акцизи та інші обов'язкові платежі в Україні, що серйозно шкодить економіці та призводить до недоотримання державою значних фінансових ресурсів [16, с. 112].

Маніпуляції з податковими пільгами та поверненням ПДВ. Одна з найбільш корупційних схем — це маніпуляції з податковими пільгами та поверненням податку на додану вартість (ПДВ). Підприємства використовують неправомірні методи для отримання пільг або для завищення сум ПДВ, які підлягають поверненню з бюджету. Це може включати фальсифікацію документів про фактично виконану роботу або надані послуги, що дає можливість підприємствам отримати відшкодування з бюджету за неіснуючі витрати. Ці схеми часто використовуються великою кількістю підприємств в умовах високого рівня корупції та недосконалості системи податкових перевірок. Для зловживання такими схемами потрібно забезпечити доступ до «корупційної» інформації та взаємодії з податковими органами, що вимагає належного контролю та перевірок на всіх етапах [16, с. 115].

Протидія «тіньовим» схемам та антикорупційні заходи. Однією з основних проблем, з якою стикаються українські податкові органи, є низький рівень ефективності виявлення та припинення «тіньових» схем. Боротьба з ухиленням від податків потребує не тільки зміни законодавства, а й системних

реформ у сфері податкового адміністрування. Серед ефективних заходів можна виділити вдосконалення електронної системи подачі звітності та підвищення рівня автоматизації перевірок податкових декларацій. Іншими важливими кроками є створення ефективної системи боротьби з офшорними схемами через міжнародне співробітництво та контроль за грошовими потоками. Також значну роль у боротьбі з «тіньовими» схемами відіграють органи державної влади, які повинні посилювати контроль за великими фінансовими потоками та здійснювати активну боротьбу з корупцією в податкових органах [16, с. 120].

Соціальні та економічні наслідки «тіньових» схем. «Тіньова» економіка, зокрема використання «тіньових» схем в оподаткуванні, має негативний вплив на економіку країни в цілому. По-перше, це призводить до значних втрат для державного бюджету, оскільки податкові надходження зменшуються через ухилення від сплати податків. По-друге, розвиток «тіньових» схем підриває довіру до державних інститутів, посилюючи корупцію і знижуючи ефективність державного управління. Крім того, відсутність належного податкового контролю створює нерівні умови для підприємств: компанії, що використовують «тіньові» схеми, отримують конкурентну перевагу перед тими підприємствами, які чесно виконують свої податкові зобов'язання. Це призводить до того, що добросовісні підприємці не можуть конкурувати на рівних умовах, що знижує загальну ефективність економіки [16, с. 125].

Таким чином, практика «тіньових» схем в оподаткуванні є серйозною проблемою для української економіки. Боротьба з цими схемами потребує комплексного підходу, що включає не тільки покращення податкового адміністрування та боротьбу з корупцією, але й міжнародну співпрацю для виявлення і припинення офшорних схем.

Корупція в податковій сфері є однією з найбільших загроз для економічної стабільності та розвитку підприємництва в Україні. Вона значно

підриває ефективність податкової системи, сприяє зниженню рівня довіри до державних інститутів та створює нерівні умови для ведення бізнесу. Корупційні практики, такі як хабарництво, маніпуляції з податковими звітами та ухилення від податків, погіршують інвестиційний клімат, знижують надходження до бюджету та стимулюють розвиток «тіньової» економіки. Боротьба з корупцією в податковій сфері є важливою складовою реформування податкової системи України.

Покращення податкового адміністрування. Одним із основних напрямів боротьби з корупцією є покращення податкового адміністрування. Система адміністрування податків повинна бути прозорою, автоматизованою та ефективною. Важливо впроваджувати сучасні інформаційні технології, що дозволяють автоматизувати процеси подачі податкових декларацій, перевірок та обробки інформації. Це зменшує можливості для чиновників маніпулювати даними та знижує ймовірність корупційних зловживань. Крім того, зниження кількості людського фактору в процесах адміністрування допомагає зменшити можливості для хабарництва та зловживань з боку податкових органів. Важливою складовою є також навчання та підвищення кваліфікації працівників податкових органів для зменшення ймовірності корупційних практик на всіх етапах взаємодії з платниками податків [17, с. 142].

Підвищення прозорості та доступу до інформації. Одним із важливих механізмів боротьби з корупцією в податковій сфері є підвищення прозорості діяльності податкових органів. Більше відкритості щодо податкових процедур і вимог сприяє зниженню можливості для чиновників для зловживань та хабарництва. В Україні важливо створити електронну базу даних, яка дозволить платникам податків легко перевіряти правильність нарахування податків і зборів, а також відстежувати всі етапи податкових перевірок і процедур. Це допоможе значно зменшити адміністративний тиск на бізнес та

скоротити випадки вимагання хабарів з боку податкових інспекторів. Крім того, відкритість і доступність інформації дозволяють громадянам і журналістам контролювати роботу податкових органів і виявляти можливі випадки корупційних зловживань [17, с. 145].

Реформа податкової поліції та антикорупційних органів. Важливим кроком у боротьбі з корупцією в податковій сфері є реформа податкової поліції та інших правоохоронних органів, які займаються боротьбою з податковими правопорушеннями. Необхідно створити ефективні механізми контролю та моніторингу за діяльністю податкових інспекторів, а також забезпечити незалежність та ефективність органів, що займаються боротьбою з корупцією. Важливо, щоб правоохоронні органи не тільки здійснювали нагляд за правильністю нарахування податків, а й займалися розслідуванням можливих корупційних правопорушень у податковій сфері. Створення спеціалізованих антикорупційних підрозділів та підвищення рівня взаємодії між різними органами влади, а також міжнародними правоохоронними агентствами, дозволяє значно посилити ефективність боротьби з корупцією у цій сфері [17, с. 148].

Справедливість і рівність у податковому адмініструванні. Однією з причин корупційних зловживань є нерівність умов для різних підприємств. Великі корпорації та бізнес-групи часто мають більше можливостей для взаємодії з податковими органами та знаходять шляхи оптимізації своїх податкових зобов'язань через використання «тіньових» схем, «офшорів» або інших механізмів. У той же час, малі та середні підприємства часто стикаються з високим рівнем податкового тиску і недостатньою підтримкою з боку держави. Для боротьби з корупцією в податковій сфері необхідно створювати рівні умови для всіх підприємств, забезпечувати справедливий розподіл податкових зобов'язань, а також гарантувати, що підприємці не будуть

піддаватись незаконному тиску з боку податкових органів. Це можна досягти через проведення реформи податкової системи, зокрема шляхом спрощення процедур та введення більш прозорих механізмів для малих і середніх підприємств [17, с. 150].

Посилення відповідальності та запровадження жорстких санкцій. Одним із ефективних методів боротьби з корупцією в податковій сфері є запровадження жорстких санкцій за корупційні правопорушення. Це включає не лише покарання для осіб, що вимагають хабарі, але й для тих, хто є замовниками цих корупційних практик, зокрема підприємців. Важливо, щоб податкові органи мали достатньо повноважень для притягнення до відповідальності всіх учасників корупційних схем, а також щоб наглядові органи чітко визначали покарання для порушників. Крім того, необхідно забезпечити незалежність судової системи, щоб забезпечити ефективне покарання для корупціонерів та запобігти випадкам «покривання» злочинців з боку правоохоронних органів [17, с. 153].

Інтеграція з міжнародними антикорупційними стандартами. Оскільки корупція в податковій сфері є не лише внутрішньою проблемою, а й частиною глобальних економічних процесів, важливо інтегрувати українське законодавство в міжнародні антикорупційні стандарти. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та інші міжнародні інституції, дозволяє не лише запозичити передовий досвід боротьби з корупцією, а й підвищити рівень довіри до української податкової системи з боку міжнародних інвесторів. Запровадження міжнародних стандартів дозволяє знизити рівень корупційних практик, зокрема у процесах державних закупівель, наданні пільг і субсидій, а також під час розгляду податкових спорів [17, с. 156].

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

3.1. Реформи в системі оподаткування підприємств в Україні

Від часу прийняття Податкового кодексу України у 2010 році, система оподаткування зазнала значних змін, що супроводжувались як успіхами, так і проблемами. Зокрема, складність законодавства, численні правки та зміни, а також високий рівень податкового навантаження стали одними з основних факторів, що гальмують розвиток бізнесу в Україні. У зв'язку з цим, на сьогодні активно обговорюється проект нової редакції Податкового кодексу України, метою якого є вдосконалення податкової системи, зменшення адміністративних бар'єрів для бізнесу та забезпечення рівних умов для підприємців.

Основні цілі та завдання нового проекту Податкового кодексу. Головною метою проекту нової редакції Податкового кодексу є створення більш сприятливого податкового середовища для підприємств в Україні. Передбачається, що новий кодекс має забезпечити спрощення процедур адміністрування податків, зниження податкового навантаження на бізнес та підвищення прозорості податкової системи. Однією з важливих цілей є зменшення кількості податків і зборів, що сплачуються підприємствами, а також спрощення податкового обліку для малих і середніх підприємств. Водночас, новий кодекс має забезпечити ефективний контроль за дотриманням податкового законодавства та усунути лазівки для ухилення від сплати податків. Такий підхід спрямований на створення більш стабільних умов для ведення бізнесу в Україні та підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку [18, с. 112].

Основні нововведення та зміни у проекті. Одним з основних нововведень у проекті є запровадження нового підходу до адміністрування податків. Зокрема, передбачається посилення автоматизації податкових процедур, що має знизити бюрократичні бар'єри та покращити взаємодію між платниками податків та податковими органами. Також проектом нової редакції Податкового кодексу передбачено запровадження електронних інструментів для подачі звітності, а також посилення електронного контролю за підприємствами. Це дозволить зменшити кількість людських помилок та корупційних схем у процесі адміністрування податків. У проекті передбачено також спрощення системи нарахування ПДВ, що дозволить зменшити податкове навантаження на підприємства, особливо на малий і середній бізнес [18, с. 116].

Скорочення кількості податків і зборів. Одним з важливих аспектів проекту є зменшення кількості податків і зборів, які повинні сплачувати підприємства. Передбачається, що частина податків, які в даний час є надлишковими або неефективними, буде скасована, а на їх місце будуть введені нові, більш прозорі та зрозумілі правила оподаткування. Зокрема, проект передбачає удосконалення системи оподаткування прибутку, що дозволить підприємствам зменшити свої витрати на сплату податків та сприятиме розширенню інвестиційної активності. Також передбачається зниження ставки податку на прибуток для малих і середніх підприємств, що має на меті створення сприятливих умов для розвитку цього сектору економіки [18, с. 118].

Прозорість і боротьба з корупцією. У проекті нової редакції Податкового кодексу приділяється велика увага прозорості та боротьбі з корупцією в податковій сфері. Запроваджуються механізми публічного доступу до інформації про податкові платежі підприємств, що має дозволити

громадськості та бізнесу контролювати правильність нарахування та сплати податків. Це сприятиме підвищенню довіри до податкової системи та зменшенню можливості для зловживань з боку податкових органів. Крім того, проект передбачає покращення умов для боротьби з «тіньовими» схемами оподаткування через впровадження більш ефективних механізмів контролю та перевірок [18, с. 121].

Вплив на інвестиційний клімат. Запровадження нових змін у податковому кодексі повинно покращити інвестиційний клімат в Україні. Спрощення податкових процедур, зниження податкового навантаження та зменшення бюрократичних бар'єрів створять сприятливіші умови для іноземних інвестицій. Підприємці, особливо з малими і середніми бізнесами, зможуть скористатися податковими пільгами, що дозволить збільшити їхню конкурентоспроможність та збільшити доходи державного бюджету за рахунок росту економічної активності. Очікується, що новий податковий кодекс також посилить інтеграцію українського бізнесу в міжнародну економіку і сприятиме залученню нових інвестиційних проектів [18, с. 124].

Критику та обговорення проекту. Хоча проект нової редакції Податкового кодексу був прийнятий і активно обговорюється, його ще чекає певний етап доопрацювання. Деякі експерти вказують на необхідність детальнішого аналізу впливу запропонованих змін на малий і середній бізнес, оскільки деякі з нововведень можуть негативно вплинути на їхню діяльність. Крім того, критики вказують на необхідність кращої координації з іншими галузями законодавства, щоб уникнути протиріч і несумісності нових норм з чинним

Отже, проект нової редакції Податкового кодексу є важливим кроком до вдосконалення податкової системи в Україні. Реалізація цих змін сприятиме розвитку бізнесу, підвищенню прозорості та зменшенню корупційних ризиків у податковій сфері. Проте для успішної реалізації реформ важливо

продовжувати моніторинг та доопрацювання проекту з урахуванням зауважень підприємців і експертів.

3.2. Реформа податкового адміністрування

Реформа податкового адміністрування є одним з основних напрямків реформування податкової системи в Україні. З метою забезпечення ефективного та прозорого збору податків, а також зменшення адміністративного тиску на підприємства, впроваджуються нові механізми та інструменти адміністрування. Реформа податкового адміністрування є важливою складовою для забезпечення рівних умов для ведення бізнесу, боротьби з корупцією та оптимізації процесів збору податків. Однак для того, щоб ці зміни стали ефективними, необхідно подолати ряд проблем, які залишаються в системі.

Основні завдання реформи податкового адміністрування. Реформа податкового адміністрування в Україні орієнтована на досягнення кількох основних завдань, зокрема: підвищення ефективності роботи податкових органів, зменшення бюрократичних бар'єрів, покращення взаємодії між платниками податків та податковими органами, а також забезпечення прозорості та доступності податкових процесів. Одним з головних завдань є створення електронної платформи для подачі податкової звітності та сплати податків, що дозволить підприємцям уникати складних бюрократичних процедур і значно зменшити час, необхідний для виконання податкових зобов'язань. Це дозволить зменшити адміністративні витрати як для платників податків, так і для податкових органів [19, с. 98].

Автоматизація податкових процесів. Одним з важливих аспектів реформи є впровадження автоматизованих систем для обробки податкової звітності та обліку податків. В Україні вже впроваджено кілька електронних платформ, таких як «Електронний кабінет платника податків», що дозволяють підприємствам подавати податкові декларації онлайн, здійснювати перевірку правильності нарахованих податків і здійснювати оплату. Проте цей процес потребує подальшого вдосконалення. Сучасні технології, такі як використання блокчейн для фіксації транзакцій та нарахувань, можуть значно підвищити ефективність адміністрування та знизити ймовірність помилок у податковій звітності. Крім того, автоматизація дозволяє значно зменшити адміністративне навантаження на податкові органи, звільняючи ресурси для проведення більш комплексних перевірок та моніторингу [19, с. 102].

Система електронних перевірок. Важливою складовою реформи є запровадження електронних перевірок, які дозволяють здійснювати контроль за дотриманням податкових зобов'язань без необхідності проведення фізичних перевірок підприємств. Це має зменшити кількість корупційних зловживань, оскільки перевірки більше не залежать від прямої взаємодії платника податків і податкового інспектора. Електронні перевірки дозволяють контролювати податкову звітність у реальному часі, здійснювати автоматичний моніторинг за правильністю нарахувань та відповідністю податкових декларацій. Така система дозволяє знизити адміністративні витрати та забезпечити високий рівень прозорості у податкових процесах, що в свою чергу зменшує можливості для зловживань з боку чиновників [19, с. 105].

Зміни в структурі податкових органів. Однією з важливих складових реформи є оптимізація структури податкових органів. Це передбачає зменшення кількості податкових інспекцій, які займаються малим та середнім бізнесом, та концентрацію зусиль на великих корпораціях та міжнародних

компаніях, де ризики ухилення від податків значно вищі. Водночас знижується кількість місцевих податкових органів, що дозволяє зменшити дублювання функцій та підвищити ефективність роботи податкових служб. Реформа передбачає також впровадження єдиної електронної бази даних, яка дозволяє централізовано обробляти всю податкову інформацію, що зменшує ризики помилок та неефективного використання ресурсів податкових органів [19, с. 108].

Зниження корупційних ризиків. Однією з головних цілей реформи податкового адміністрування є боротьба з корупцією в податковій сфері. Залучення новітніх технологій та автоматизованих систем для обробки податкових декларацій дозволяє значно зменшити вплив людського фактора на процеси адміністрування податків. Це, у свою чергу, дозволяє зменшити ймовірність хабарництва, зловживань та маніпуляцій з боку податкових інспекторів. Введення електронного контролю за податковими процесами забезпечує прозорість та дозволяє своєчасно виявляти будь-які порушення. Крім того, збільшення конкуренції серед податкових органів та постійне вдосконалення національного законодавства в цій сфері знижують можливість корупційних зловживань [19, с. 112].

Покращення комунікації з платниками податків. Важливою складовою реформи є покращення комунікації між податковими органами та платниками податків. Багато підприємців скаржаться на складність процесів подачі податкової звітності, наявність нечітких вимог та високий рівень бюрократії. Для вирішення цих проблем реформа передбачає створення єдиної платформи для взаємодії з платниками податків, на якій вони зможуть отримувати консультації, подавати запити, здійснювати оплату та стежити за станом своїх податкових зобов'язань. Це сприятиме зменшенню правової невизначеності та

підвищенню рівня задоволення підприємців податковими послугами [19, с. 116].

Зміни в підходах до санкцій та штрафів. Одним із важливих аспектів реформи є перегляд системи санкцій і штрафів за порушення податкового законодавства. Новий підхід до штрафів передбачає їхній перегляд, зокрема, запровадження пропорційних штрафів залежно від рівня порушення. Це дозволить уникнути застосування непомірно високих штрафів для малих підприємств та дасть можливість зробити систему більш справедливою та прогнозованою. Крім того, передбачено застосування системи «попередження порушення», що дозволить підприємцям усунути порушення на ранніх етапах без накладення штрафних санкцій [19, с. 120].

Вплив на економіку та бізнес-середовище. Реалізація реформи податкового адміністрування повинна позитивно вплинути на економіку та бізнес-середовище в Україні. Спрощення податкових процедур, зниження адміністративних бар'єрів і зменшення корупційних ризиків створять більш сприятливі умови для ведення бізнесу. Підприємці зможуть швидше та ефективніше виконувати свої податкові зобов'язання, що зменшить витрати на адміністрування податків і дозволить більше коштів вкладати в розвиток бізнесу. Спрощення адміністрування, в свою чергу, сприятиме залученню нових інвестицій і розвитку інноваційних підприємств [19, с. 124].

Таким чином, реформа податкового адміністрування в Україні є важливим кроком на шляху до удосконалення податкової системи. Впровадження нових технологій, спрощення процедур та покращення взаємодії з платниками податків мають на меті підвищення ефективності збору податків, боротьбу з корупцією та створення сприятливого середовища для ведення бізнесу.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження правового регулювання оподаткування підприємств в Україні можна зробити низку важливих висновків, що висвітлюють як проблеми існуючої податкової системи, так і перспективи її вдосконалення, зокрема в контексті підтримки підприємництва.

Аналіз теоретичних основ оподаткування підприємств в Україні засвідчив, що система оподаткування є важливою складовою економічної політики країни, яка має значний вплив на розвиток підприємництва. Основні категорії в оподаткуванні, такі як податок на прибуток, ПДВ та інші, визначають не лише фінансові зобов'язання підприємств, але й умови для ведення бізнесу. Водночас недостатня чіткість і стабільність податкового законодавства ускладнюють передбачуваність податкових зобов'язань для підприємців.

Система оподаткування в Україні, хоча й має певні переваги, все ще залишається складною та обтяжливою для малого та середнього бізнесу. Високе податкове навантаження, складність адміністрування та низький рівень довіри до податкових органів спричиняють значні проблеми для підприємців. Враховуючи міжнародний досвід, особливо з ЄС і США, можна зробити висновок, що спрощення податкових процедур та запровадження спеціальних режимів для малого бізнесу є критично важливими для стимулювання розвитку підприємництва.

Основні проблеми в системі оподаткування включають неузгодженість податкових норм, суперечності в чинному законодавстві, високий рівень корупції в податкових органах, а також недостатнє адміністрування податкових платежів. В Україні існує велика кількість податків і зборів, що створює

додаткові адміністративні витрати для бізнесу, а також значну невизначеність щодо застосування податкових пільг та знижок.

Корупційні ризики в сфері оподаткування є однією з найсерйозніших перешкод для розвитку економіки України. Практика "тіньових" схем, ухилення від податків та неформальні домовленості з податковими органами суттєво знижують ефективність податкової системи і перешкоджають створенню рівних умов для підприємців. Водночас застосування міжнародних стандартів і технологій для боротьби з корупцією в податковій сфері, таких як електронний обмін даними та прозорі процедури адміністрування податків, може значно знизити ці ризики.

Реформи в податковій системі, спрямовані на вдосконалення адміністрування та підвищення прозорості, є необхідними для підтримки підприємницької активності в Україні. Проект нової редакції Податкового кодексу та реформа податкового адміністрування можуть створити більш ефективну та справедливу податкову систему, яка забезпечить рівні умови для всіх учасників ринку.

Міжнародний досвід є важливим орієнтиром для України, однак його адаптація до національних умов потребує врахування специфіки економічного та соціального розвитку країни. При адаптації іноземних практик необхідно зберігати баланс між стимулюванням бізнесу та забезпеченням надходжень до бюджету. Наприклад, досвід ЄС у сфері пільгового оподаткування для інноваційних підприємств і стартапів може бути корисним для України, однак необхідно врахувати можливі ризики, пов'язані з корупцією та неправильним застосуванням таких пільг.

Перспективи розвитку податкової політики для підтримки підприємництва передбачають подальше вдосконалення податкових механізмів підтримки малого та середнього бізнесу через податкові пільги,

спеціальні режими оподаткування та спрощення адміністрування. Важливо також розвивати інструменти для підтримки інновацій та залучення інвестицій, такі як податкові канікули, податкові кредити для інноваційних компаній та зниження податкових ставок для інвестиційних проектів.

Удосконалення податкової системи повинно враховувати не лише економічні, але й соціальні та культурні аспекти. Для ефективної адаптації міжнародних стандартів необхідно покращити правову визначеність, підвищити рівень довіри до податкових органів, а також створити стабільне та передбачуване податкове середовище, яке буде стимулювати підприємців до розвитку бізнесу та залучення інвестицій.

Загалом, можна стверджувати, що податкове законодавство в Україні потребує суттєвих змін, спрямованих на спрощення та оптимізацію системи оподаткування, а також на створення рівних та справедливих умов для всіх учасників ринку. Тільки за умов комплексних реформ та адаптації кращих міжнародних практик до українських реалій можна забезпечити сталий розвиток підприємництва та економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Назаренко, І. О. Податкове право України: Навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 432 с.
2. Черниш, А. М. Економічна теорія: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. – 352 с.
3. Михайлова, О. П. Податкове право України: теорія та практика. Київ: Право, 2020. 384 с.
4. Лавренюк, В. В. Фінансове право України: підручник. Київ: Академія, 2018. 432 с.
5. Баранов, В. І. Податкове право України: Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 384 с.
6. Кириленко, С. М. Економічне регулювання підприємництва в Україні: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 432 с.
7. Олійник, О. В. Податкове право України: Підручник. Київ: Ін Юре, 2021. 368 с.
8. Мельник, О. В. Податкове право України: теорія і практика. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 432 с.
9. Черниш, С. О. Міжнародне оподаткування та угоди про уникнення подвійного оподаткування. Київ: Ліра-К, 2019. 364 с.
10. Шевченко, І. В. Адміністрування податків в Україні: проблеми та перспективи. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 256 с.
11. Кузьменко, О. І. Податкове адміністрування та його роль у розвитку економіки. Київ: Ліра-К, 2020. 312 с.
12. Ковальчук, М. Л. Проблеми та перспективи податкового законодавства України. Київ: Логос, 2021. 312 с.

13. Рудь, В. І. Вплив податкової політики на підприємницьку діяльність в Україні. Київ: Наукова думка, 2022. 280 с.
14. Степаненко, А. М. Малий та середній бізнес в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 340 с.
15. Литвиненко, О. С. Корупція в податковій сфері: проблеми та шляхи вирішення. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 280 с.
16. Мельник, С. О. Антикорупційні стратегії в податковій сфері: проблеми та перспективи. Київ: Нова думка, 2020. 320 с.
17. Андрієнко, Л. В. Реформи податкової системи в Україні: основні напрями та перспективи. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2022. 340 с.
18. Андрієнко, Л. В. Реформи податкової системи в Україні: основні напрями та перспективи. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2022. 340 с.
19. Коваль, І. М. Реформа податкового адміністрування в Україні: теорія та практика. Київ: Інститут економіки, 2021. 340 с.